

Yargı kararları AIHK'de

Sargın ve Yağcı, Ankara DGM'de tutuklu olarak yargılanmaları devam ederken tutukluluk ve yargılama süreleriyle ilgili ikinci bir başvuru (164199 - 16426/90) daha yaptılar. Bu sırada Ankara DGM'de, sayıları otuzu aşan klasörlerdeki onbinlerce sayfayı bulan dergilerin, bildirilerin, benzeri belge ve yayınların ayda bir kez yapılan duruşmalarda okunması sürdürülürken, sanıkların her oturumda yineledikleri salıverilme istemleri de mahkemece reddediliyordu. Oluşan kaniye göre, belgelerin okunması daha birkaç yıl alabilir ve hukuksal koşullarda bir değişim olmadığı gerekçesiyle tutuklulukları da yıllarca uzayabilirdi.

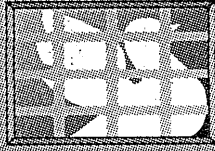
Sargın'ın, tüm belgelerin duruşmada okunması yerine, sayıcılık ve savunma avukatlarının bir araya gelerek kanıt niteliği taşıdığı görüş birliğine vardıkları belgelerin duruşmada okunması, diğerlerinin dosyadan çıkarılması yolundaki talebine, Türk hukukunda böyle bir yöntem bulunmadığı görüşüyle savcı katılmamış, mahkeme de istemi reddetmişti. Türk hukukunda tutukluluk durumunun ve davanın ne kadar sürebileceği konusunda da bir açıklık bulunmuyordu. AIHK, iki buçuk yıl tutuklu kalmanın, sözleşmenin 5/3, dört buçuk yıl süren ceza davasının, sanıklar aklansalar bile, sözleşmenin 6/1. maddelerindeki "makul süre"leri aştığı görüşüyle oybirliği ile başvuruyu kabul etti. Sonuç raporunda da aynı görüşleri yineleyen komisyon, Türkiye'den bir çözüm önerisi gelmeyince, yetkisini kullanarak uyuşmazlığı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne gönderdi.

3. DOSYA (14116 - 14117/88)

Komisyon, içtüzüğünü uygulayarak birinci başvuru kapsamındaki bazı konuları, Ankara DGM'deki davanın sonucu alınmaya kadar erteledi. Bu davanın karara bağlanması üzerine, başvurunun ertelenen bölümlerini yeniden incelemeye aldı.

Sargın ve Yağcı'nın tutuklanıp yargılanmaları, siyasal inanç ve düşüncelerinden kaynaklanıyordu. Komisyonun 13 Ocak 1993 günü aldığı kararla, dilekçelerin TCK 140, 141 ve 142. maddelerine dayanılarak tutuklanmaları, sözleşmenin

İNSAN HAKLARI VE TÜRKİYE

GÜNEY DİNÇ

5

► Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'nun 6 Aralık 1994 günü oybirliğiyle aldığı TBKP ile ilgili karar, Türkiye Anayasa Mahkemesi kararının uluslararası yargı önündeki ilk değerlendirilmesi oluyordu.

► Sonuçta, Türkiye'de temel hak ve özgürlüklerin yalnız 1982 Anayasası ve hukuka aykırı yasalarla değil, aynı zamanda Anayasa Mahkemesi'nin kararları ile de kısıtlanıp işlemez duruma getirilebildiği saptanmış oldu.

yapılmış olmasıydı. Bütün bunlara karşın, Anayasa Mahkemesi'nin kararında, TBKP'nin "...demokratik kurumlara, çoğulcu siyasal yaşama ve genel seçim ilkelerine bağlı bir parti..." olduğu belirtiliyordu.

Anayasa Mahkemesi, 1982 Anayasası ve Siyasal Partiler Yasası'na dayanarak kapatma kararı verirken, AIHS'yi ve "Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı"nı da yargısını güçlendiren hukuksal temeller arasında belirtiyordu. Partinin kapatılma kararı, parti kurucuları olan Sargın ve Yağcı'ya on yıllık, kimi yerde yaşam boyu sürecek siyasal yasaklar getiriyordu. AIHK, 6 Aralık 1994 günü yapılan duruşmanın ardından oybirliği ile aldığı kararını açıkladı. Komisyon, sözleşmenin 9, 10, 11, ve 14. maddeleriyle, 1 no'lu protokolün 1. ve 3. maddelerine aykırılık savlarını yerinde buldu ve başvuruyu kabul etti.

Anayasa Mahkemesi AIHK önünde

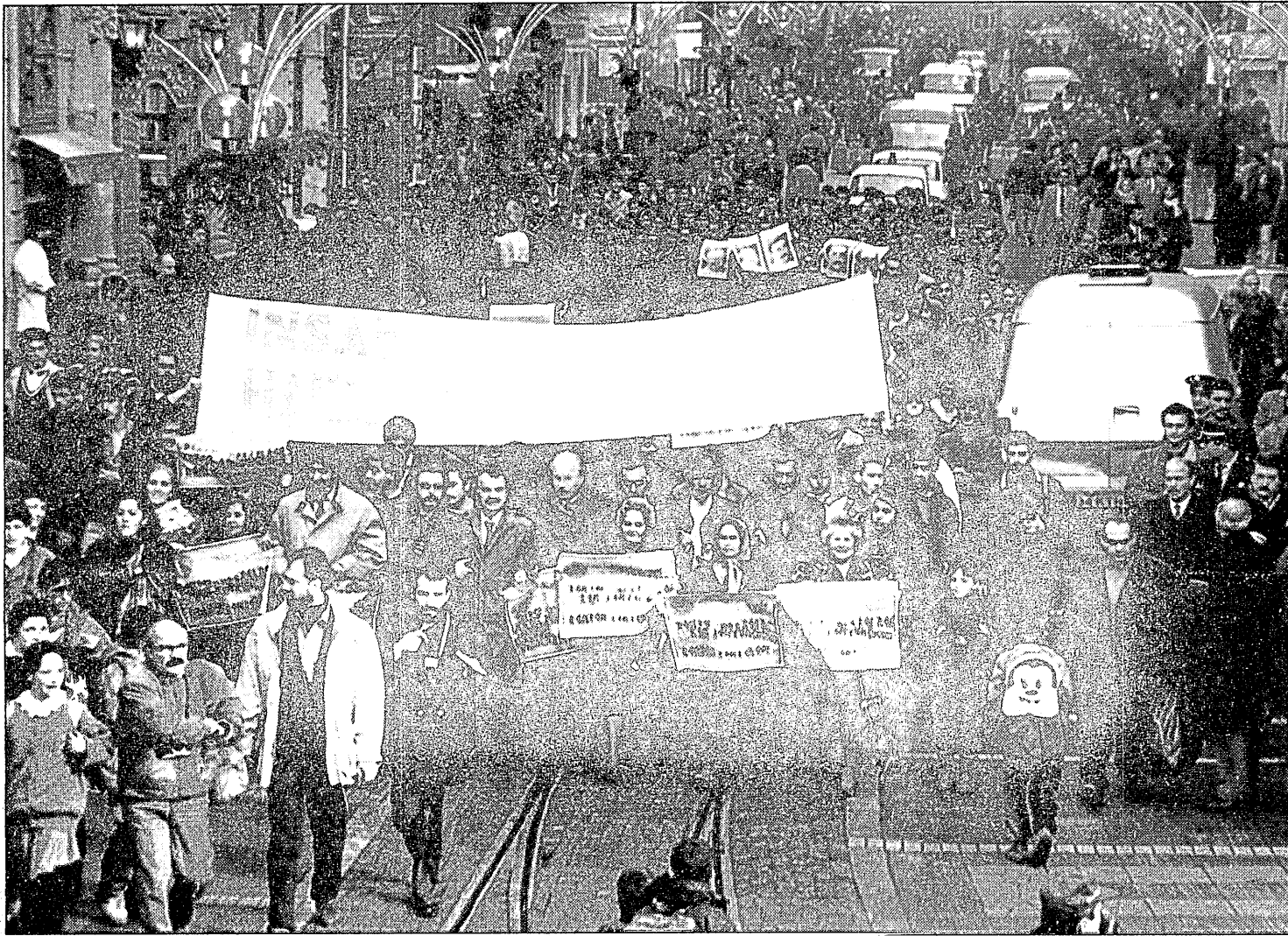
Bu karar, Türkiye Anayasa Mahkemesi kararının uluslararası yargı önündeki ilk değerlendirilmesi oluyordu.

Sonuçta, Türkiye'de temel hak ve özgürlüklerin yalnız 1982 Anayasası ve hukuka aykırı yasalarla değil, aynı zamanda Anayasa Mahkemesi'nin kararları ile de kısıtlanıp işlemez duruma getirilebildiği saptanmış oldu.

6 Aralık 1994 günü bu davanın ardından yapılan ikinci bir duruşmadan sonra, benzer gerekçelerle Anayasa Mahkemesi'nce kapatılan Sosyalist Parti'nin başvurusu da komisyonca kabul edildi. (21237/93) 1995 yılı Nisan ayında, komisyonun Halkın Emek Partisi'nin (HEP) başvurusunu kabul ettiği, basın yoluyla duyuruldu. Kamuoyunda şaşkınlıkla karşılanan bu değerlendirme, gerçekte komisyonun daha önce TBKP ve SP başvuruları üzerine verdiği kararlar nedeniyle beklenen bir sonuçtu.

Sargın, Yağcı ve TBKP'nin, AIHK'de ve divanda incelenen başvurularının savunmanlığını, Ankara Barosu'ndan Av. Erşen Sansal ile İzmir Barosu'ndan Av. Güney Dinç, birlikte yürütmektedirler.

Yarın: Türkiye, AIHK gündeminde

Türkiye'de tüm çabalara karşın insan hakları ihlalleri sürerken AIHK de başvuruları değerlendiriyordu. TBKP duruşmasının ardından, benzer gerekçelerle Anayasa Mahkemesi'nce kapatılan Sosyalist Parti ve daha sonra Halkın Emek Partisi'nin başvurusu da komisyonca kabul edildi.

düşünce özgürlüğünü tanımlayan 9., düşünceyi açıklama özgürlüğünü kapsayan 10. maddelerine aykırı bulundu. Değişik politik görüşlerin ileri sürülebildiği Türkiye'de sol siyasal örgütlenmeye getirilen kısıtlamalar, sözleşmenin 14. maddesiyle korunan "eşitlik" ilkesinin çiğnenmesi olarak nitelendi.

CMUK'ta yapılan son değişimlere kadar, gözlem altındaki sanığın avukatlarıyla görüşmelerine izin verilmiyordu.

Sargın ve Yağcı, kendileriyle ilgili soruşturmanın işkence altında geçen en önemli aşamasında izin verilmediği için avukatlarıyla konuşturulmamışlardı. Komisyon, bu uygulamanın, savunma ve avukat edinme hakkını düzenleyen 6/3-c maddesine aykırı bulunduğunu vurguladı.

Başvurunun kabul edilmesinin ardından komisyon, sonuç raporunu yazarak görevini tamamladı. Dosya, 1994 yılı sonu

nunda onay için Bakanlar Komitesi'ne gönderildi.

Türkiye Birleşik Komünist Partisi, Anayasa Mahkemesi'nce, başlıca iki nedene dayanarak kapatılmıştı. Birinci neden, partinin adında "komünist" sözcüğünün bulunmasıydı.

Anayasa Mahkemesi'nin diğer gerekçesi ise parti programında yer alan Kürt sorununa yönelik barışçı çözüm önerileri nedeniyle "ayrımçılık ve bölücülük"